

ЛЮДМИЛА СТОЯНОВА
ГРОТЕСКОВИТЕ
ИНОСКАЗАНИЯ НА ШИНИЧИ
ХОШИ

chitanka.info

Японската научна фантастика е сравнително млада. Литературните историци откриват рождената ѝ дата някъде към средата на 30-те години на нашия век, когато под влиянието на шлагерно нашумелите в САЩ Х. Гернсбек и Е. Хамильтън излизат първите японски фантастични детективи на Д. Унно, Т. Киги и М. Огури, любимо четиво на някогашното японско юношество. Историята на същинската японска научна фантастика започва всъщност малко покъсно, от средата на 50-те години, когато на книжарските лавици в Япония в потока на преводната английска и американска литература се появяват и първите книги на японските научни фантасти, в началото твърде неоригинални и несамостоятелни. Следващите десетилетия избистрят националните традиции в жанра. Откроява се национално-физиономичното, нещо от специфичното японско светоотношение си пробива път в предпочитания тематичен кръг, в подбора на проблемите и тяхното решение. Новата плеяда японски фантасти се оглавява от Шиничи Хоши. Творбите му носят белезите на търсачеството, на внимателното опипване на малко познат в Япония жанров терен и на произлизящите оттук рискове в художествено отношение. След Хоши в японската научна фантастика влизат Т. Маюмура, А. Тойота, С. Комацу и Я. Цуцуй, които укрепват художествения ѝ престиж.

На пръв поглед фантастичните миниатюри на Хоши принадлежат към сферата на игровото, на непретенциозната развлекателна литература. В тях обичайният научнофантастичен персонаж е дръзко карнавализиран, главните действуващи лица на космическите произшествия и драми са представени като комични фигури. Авторът обаче не вижда художническата си задача единствено като карикатурист на жанра. Той слива в едно развлекателната и ангажираната фантастика. Японският творец си дава ясно сметка, че попреситеният и многоопитен днешен читател е трудно да бъде удивен от авантюриите на едно космическо пътешествие, от някакво фантастично изобретение или от загадката на летящите чинии. За Хоши всичко това е само обичайният условен декор на сцената, върху която му предстои да постави своята остроумна и всъщност недотам весела комедия на съвременния живот. В разказите му не би следвало да търсим изненадващо нови научни идеи и предвиждания. „Изненадващото“ и „невероятното“ писателят открива преди всичко в сферата на реалните социални отношения. Духовитите му шаржови

провокации към конвенционалната научна фантастика неусетно прерастват в саркастична социология на буржоазното общество. Пародирана е не просто агресивността на пъстрите научнофантастични комикси от вестникарските будки, отречена е не само една масова издателска индустрия, обещаваща консумация без напрежение. Осмени са преди всичко определени гражданска норми, порицано е едно дехуманизирано гражданско и интимно поведение.

Част от разказите в „Съдба“ спорят с розовите сънища за бъдещето от буржоазните технически утопии. Други държат в ироничния си прицел популярните митове за експанзия на човека в Космоса, трети са карикатурни решения по модела „инвазия от Космоса“. Взети заедно, представляват серия необичайни — фантастични репродукции на ежедневните абсурди, на страховете и потиснатостта на човека в буржоазния свят. Възприемаме ги като фантастични изображения на ужаса от натрупаните средства за масово унищожение и разруха, като странна гротескова панорама на различните форми на агресия и експанзия.

Неоколониализмът, расизмът и реваншизмът са проектирани в галактически мащаби. В Космоса пътешествуват делови бизнесмени, брутални колониалисти и търсещи ексцентрични развлечения капризни богаташи. Кръстосващата Млечния път човешка раса се е превърнала в истинска заплаха за другите небесни жители. Земяните са нетolerантни, надути грандомани, ненаситни плячкаджии, брутални egoисти, нечувствителни за високите идеали и намерения на Другите. От глъбините на Вселената със своите летящи чинии на Земята долитат загадъчни космически същества. Често те са дружелюбно настроени и дори симпатични, но биват ограждани от омраза, страх и ненавист или користолюбив търговски интерес. Най-силните оръжия и цялото лукаво дипломатическо изкуство на хората безуспешно атакуват чужденците, докато накрая, за да разреши възникналата неразрешима ситуация, авторът не стегне всичко във веселата примка на поредния си ироничен финал. Хоши въобще умеят да намира иронични финали за своите иронични фантазии. Разказите му всяко надхвърлят обичайния ограничен научнофантастичен тематичен кръг. Те засягат далеч по-широки житейски въпроси, ала понеже в основната си част героите им се явяват комиков персонаж, читателят не може да не се усмихва и там, където всъщност нещата

съвсем не са за смях. В „Съдба“ шегата и закачката, вицът и диаболичната пародия съответствуват с драматично сериозни социални или морални истини.

Във века на космическия бизнес и всесилните компютри и любовното чувство търпи инфлация. С помощта на специалното електронно устройство „секстра“ можеш да интимничиш задочно дори с кинозвезди. Любовта неусетно се е превърнала в атавизъм. Тя е съюз на двама, а нали диктаторските режими се стремят да унищожат даже и най-незначителните прояви на нон-конформизъм.

Сборникът „Съдба“ съдържа може би не най-изчерпателната антологична подборка от стотиците кратки разкази на Хоши, но дори и малкото, което е пред нас, е достатъчно, за да ни убеди, че тия разкази спорят с обичайната представа за типичната японска проза. Наместо очаквания изящен, по източно изтънчен слог, наместо екзотичната мелодия на едно изпълнено с дискретни философски дълбочини, непривично за европеца белетристично слово, пред очите ни с калейдоскопична бързина се сменят карикатурно щрихирани образи, редят се динамични, сякаш недовършени, дори грапави сюжети.

На пръв поглед само пъстрата обложка на книгата издава националността на автора й. В нея трудно се открива родово-отличителното, своеобразното на националния характер. Няма я върху лицето на автора неизменната японска усмивка на вежливост. Открито саркастично, словото му атакува „ценностите“, културата и стила на живот в Западния свят въобще. И едва във втория план на разказите напира тревогата за съдбата на Япония от епохата на компютърната революция, Япония, представителката на така наречения нов технологически преврат. По производство на глава от населението страната догона, а някои твърдят, че вече изпреварва най-напредналата капиталистическа държава — САЩ. Японските стоки зализат световните пазари като пороен тропически дъжд. Но въпросът, който Хоши неизменно задава във всеки от своите разкази-притчи, е какви морални ценности носи тази „японска“ цивилизация на човечеството. И дали тя като обект на най-широва американизация, носи някакви наистина нови ценности. Авторът е категоричен — на световния пазар Япония излиза само с технически новости, а не с нови идеи и духовни стойности.

Кулминацията на японското „икономическо чудо“ е вече в миналото. Загадката на индустриалния скок, който през последните 30 години превърна Япония от изостанала полуфеодална страна във втората индустриална държава в капиталистическия свят, е десифрирана в стотици изследвания на икономисти, социолози, психолози. Разказите на Хоши обаче настойчиво търсят свой, сатиричен ракурс към секрета на тая невероятна дифузия на Япония в съвременната технологическа цивилизация. Те ни предлагат сумарен, гротесковообобщаващ портрет на японския капитализъм — с необикновена лична енергия и активност на японския буржоа, с деловитостта, находчивостта и изобретателността на японските инженери, търговци и менажери, но и със странния „патриотизъм“ на японските компании и фирми, включващ най-безжалостната в Западния свят експлоатация и интензификация на работническия труд.

Фантастиката на Хоши идва сякаш да ни напомни, че представата ни за Япония като екзотичен островен свят, средище на една от най-неразгадаемите своеобразни култури на Източна Азия, Япония на кимоното, ветрилата и разноцветните фенери, на асиметричните каменни паркове и изкуствените водопади — тая наша представа за нея е книжно-романтична и безнадеждно остаряла. От представените в сборника разкази ни гледа една американизирана Япония, Япония на парите, сделките, бизнеса и бизнесмените, Япония на безжалостната конкурентна борба, вплетена на световните пазари в остро съперничество с най-напредналите капиталистически страни.

Неприкрити империалистически ламтежи, потискане на човешката индивидуалност, акуратно потребителство или нихилистични настроения и чувство за безизходност — ето го настоящето. Но нали то е стартовата площадка, от която ежесекундно излиза ракетата на утешния ден. Какъв ще бъде този утешен ден? На електроннокибернетичната нищета, на деградацията на човешкото, на угасналите инстинкти и емоционални пориви?

Светът на бъдещето у Ш. Хоши и някак угнетаващо буржоазен. Писателят не свързва решението на повдигнатите от него въпроси с необходимостта от коренно обществено преустройство, но повече от очевидно е, че моралът, от който иска да ни предпази, това е моралът на собственическия свят.

ЗАСЛУГИ

Имате удоволствието да четете тази книга благодарение на **Моята библиотека** и нейните всеотдайни помощници.

<http://chitanka.info>

Вие също можете да помогнете за обогатяването на *Моята библиотека*. Посетете **работното ателие**, за да научите повече.